

2014-11-26

Projektrapport för projektet *Tillgängliggöra kulturarvet – av unga, för unga*

Genomfört på Östergötlands museum och Kulturarv Östergötland i samarbete med Länsstyrelsen Östergötland, samt Vårgårdsskolan i Kisa september-november 2014. 12 elever ur årskurs sju och åtta deltog i projektet och resultatet har blivit sex filmer. Filmerna ligger på YouTube och kommer att finnas tillgängliga via en länk från Kulturarv Östergötlands och Östergötlands museums hemsidor. De kommer även att finnas tillgängliga i Östgötarummet på Östergötlands museum. Filmerna levereras till länsstyrelsen på ett USB-minne.

Projektets mål: att väcka nyfikenhet och intresse för hembygd och vårt kulturarv hos ungdomar mellan 13 och 18 år, genom att närma sig kulturarvet via kreativt skapande. Av unga, för unga: ungdomarna har skapat digitala bildberättelser med platser i sin hembygd och berättelser därifrån som inspiration. Temat på filmerna är: Plats där förändring skett.

Not: De bilder som förekommer i rapporten visas med tillstånd av eleverna själva och av deras målsmän.

Processen:

Projektet startade den 1:a september 2014. I ett första möte med Mattias Schönbeck på Länsstyrelsen Östergötland diskuterades upplägget och museets tankar inför projektet. Vid detta tillfälle uppdagades att projekttiden var kort eftersom projektet påbörjats senare än planerat. Därför ansökte museet om förlängd tid och senarelagd redovisning. Projektet redovisas enligt detta beslut senast den 1 december 2014.

Eftersom tiden för projektet skjutits fram avsevärt fick tidsplanen läggas om så att vi skulle hinna slutföra projektet under perioden september-november 2014. En projektpresentation sammanställdes (bilaga 1). Tidplanen (bilaga2) och projektpresentationen kom till användning under lärarinventeringen som blev nästa steg i processen. Flera skolor kontaktades, framför allt i Norrköping och Linköping, men även i övriga länet. I slutet av september påbörjades arbetet i samarbete med Vårgårdsskolan i Kisa. Sofia Fäldt vid Kisa kommun förmedlade kontakten med Anna Johnsson-Svallin, lärare i årskurs 8 och Katarina Svartz S:t Cyr, lärare i årskurs 7.

Lärarnas förslag var att projektet skulle genomföras i årskurs sju och åtta under elevens val-tid. På Vårgårdsskolan kan eleverna välja tre inriktningar; musikprofil, fotbollsprofil, eller ”vanlig” skola. Annas och Katarinas tanke med projektet var att de elever som inte gick någon profilinriktning skulle få möjlighet att göra någonting speciellt på elevens val- tid, och de som erbjöds att delta i projektet var enbart elever som inte gick i profilklass.

Vid ett första mötet med Anna och Katarina på Vårgårdsskolan deltog även Sofia Fäldt på kommunen. De var alla intresserade av projektet och av själva metoden, hur man kunde använda sig av digitalt bildberättande för att skapa intresse för kulturarvet och hembygden. Efter detta möte presenterades projektet för eleverna i årskurs åtta, och 14 elever anmälde att de var intresserade att delta. Av dem fullföljde åtta hela projektet. Dessa åtta skapade fyra filmer. Därefter presenterades projektet för årskurs sju, och fyra elever anmälde sitt intresse. Alla fyra fullföljde projektet. Dessa fyra skapade två filmer.

Under 6 veckor träffades elever och handledare en gång vecka och arbetade efter ett från början uppgjort schema (bilaga 3 och 4) från en diskussion om plats/berättelse till den avslutande redigeringen. Eleverna fick dela in sig i grupper efter ämne och intresse. Sedan fick de börja med att fundera på platser och på vilka berättelser som de kunde använda sig av, samt formulera en pitch – en mening som beskrev vad de ville att just deras film skulle handla om. Dramaturgi togs upp; hur de skulle formulera en berättelse med en början mitt och slut. Under två veckor arbetade de med att skriva ett synopsis per grupp om en A4- sida. De letade fakta, bland annat genom internet, men också genom kontakta människor med kunskap om de platser som de arbetade med och hålla telefonintervjuer med dem.

Elever ur årskurs sju gör research och skriver synopsis.

Efter höstlovet fick eleverna ge sig ut och fotografera. Till fotograferingen användes Östergötlands museums iPads. Katarina Svartz S:t Cyr skjutsade de grupper vars platser låg utanför Kisa, och övriga platsbesök gjordes i sällskap av handledare. De grupper som arbetade med hembygdsgården samt emigrationen från Långebro fick tillåtelse att fotografera inne på hembygdsgården respektive på Emigrantmuseet i Kisa. I samband med att de fotograferade fick de även information från personal på platsen.

Studiebesök på hembygdsgården med elever ur årskurs 8.

Då fotograferingen var klar arbetade eleverna fram storyboards utifrån sina bilder; de ritade filmerna bild för bild och planerade hur filmen skulle se ut och hur texten skulle kombineras med bilderna. De fick även möjlighet att söka efter musik och ljudeffekter till sina filmer, samt att påbörja redigeringen av sina bilder.

Elever ur årskurs 8 gör sina storyboards.

Den sista veckan i arbetet med eleverna fick sjuor och åttor åka till Östergötlands museum för filmskaparverkstad och studiebesök. Målet för dagen var att så många filmer som möjligt skulle bli färdiga. Från 10-14 arbetade eleverna koncentrerat med filmerna, med hjälp av tre av museets pedagoger, och fem av sex filmer blev klara. Den sjätte filmen kunde göras klar dagen efter. Under besöket på museet fick de även möjlighet att titta närmare på museets utställningar, samt att de fick information om hur museet arbetar, och vad de olika avdelningarna har för ansvarsområden. Bland annat fick de hälsa på i konservatorernas verkstad och en kort information om hur en konservator arbetar.

Elever ur åttan i pedagogiska rummet Rutan på Östergötlands museum.

Filmerna finns idag att se på Kulturarv Östergötlands hemsida. De kommer även att visas i Östgötarum samt på Länsstyrelsen Östergötlands hemsida.

Projektet räknas som avslutat från och med vecka 49, men vi har lagt en filmfestival som ska visa elevernas filmer för deras respektive klasser och lärare den 15 december 2014. Under projektets gång har de lärare som undervisar på högstadiet på Värgårdsskolan fått information om den metod som används från elevernas handledare. De har även fått information om hur man använder det webbaserade lärverktyget Broar till historien som Kulturarv Östergötland arbetat fram.

Resultat

Projektet resulterade i sex filmer på olika teman och om olika platser. Det övergripande temat var enligt projektansökan *En plats där förändring skett*, och ytterligare ett tema var att deras filmer på ett eller annat sätt skulle beröra Kinda. I övrigt hade de relativt fria händer, vilket gav en mångfald åt filmerna. De två filmer som årskurs sju gjorde handlade om platser utanför Kisa, Korpkev och

Långebro, medan eleverna i årskurs åtta höll sig inom Kisa, med kyrkogården och hembygdsgården som platser på två filmer, samt hela Kisa som plats för en film, och i den sista filmen har Kisa mer varit en inspiration för en fantasifull berättelse om vampyrer.

På ett tidigt stadium märktes det att eleverna hade tydliga mål med sitt berättande, och en bild av hur de ville att filmen skulle se ut. De har fått fundera över dramaturgi och berättande, hur man skapar en stämning och hur man med begränsade resurser kan realisera sina idéer. De har också fått fundera över hur man förhåller sig till fakta, hur man använder och bearbetar information, samt om upphovsrätt för bilder och musik, vad man får använda och varför man inte får använda allt som man kan hitta på internet.

Filmen om Korpklev baseras på en legend om hur Dackes och Gustav Vasas män möttes i strid där under 1500-talet, och informationen är hämtad från gården Korpklevs hemsida, samt från en telefonintervju med en av gruppmedlemmarnas mormor, som bor på gården.

Filmen om Långebro baseras på en artikel från Länstidningen Norr/Vimmerby tidning från den 12 april 2012, samt information och bilder från Kindabild och Emigrantmuseet i Kisa. Ämnet för filmen är berättelsen om de som utvandrade från Långebro 1912, och som alla omkom då Atlantångaren Titanic sjönk.

Filmen om Långebro blir till.

Filmen om kyrkogården i Kisa är en påhittad berättelse där platsen har inspirerat eleverna till en berättelse om ensamhet och spöken.

Den film som har hembygdsgården som plats berättar en gammal skröna från Kinda, där en tavla föreställande ett av husen på platsen (huset har blivit flyttat dit) i ett av träden visat det förvridna

ansiktet av en flicka som blivit vådaskjuten i huset. Informationen i filmen kommer från hembygdsgården.

Filmen om Kisa som samhälle kommer ur känslan av att det hänt mycket olyckor i Kisa, och framför allt en del självmord, vilket skakat eleverna och fick dem att vilja fundera över sin hembygd och varför någon vill ta sitt liv.

Den sista filmen är inspirerad av Kisa, men eleven har använt samhället mer som en språngbräda in i sin fantasi, och en berättelse om vampyrer.

Den respons som kommit från lärare på Värgårdsskolan har varit oerhört positiv. Dels kring tanken på hur skapande använts som undervisning, men även för den effekt som det haft på eleverna. Framför allt uttrycker de att de märkt en stor förändring hos en av eleverna, vars entusiasm över filmskapandet även fått prestationerna i andra ämnen att höjas. Eleverna själva har också reagerat mycket positivt på projektet.

Reflektion

Den ingång till begreppet kulturarv som finns i projektet är att det är någonting som dels existerar runt omkring oss i fysisk form (materiellt kulturarv) men även det som skapar vårt samhälle med traditioner och berättelser (immateriellt kulturarv). Målsättningen har varit att eleverna skulle få använda sig av båda delarna, och dessutom inte känna sig begränsade i sitt skapande av att de tvunget skulle hålla sig till fakta. Om de ville arbeta med verkliga händelser, vilket många gjorde, skulle de använda korrekta fakta och söka sin information själva, men vi ville inte heller begränsa de elever vars ingång till platserna handlade om att berika dem med sin fantasi. Den viktigaste aspekten var att de skulle uppleva skaparglädje och känna nyfikenhet inför de platser som de använde, så att de inte skulle känna sig tvingade i sitt skapande, eller i sitt förhållningssätt till kulturarv.

När de presenterade sina idéer så var det olyckor, död och spökhistorier som stod i fokus. Helt enkelt, kan man anta, för att dessa ämnen är spännande att jobba med och roliga att göra film om. Vad som inte var väntat var den fantasifullhet som också fanns med. Då ämnet var att berätta om sin hembygd och de berättelser som finns där, hade vi inte riktigt räknat med att vissa av eleverna ändå valde att skapa berättelser som var helt påhittade. Möjligen var det ordet ”berättelse” som skapade denna effekt. Då detta inte helt och hållet följde projektets riktlinjer diskuterade vi hur vi skulle hantera detta. Det slutade med att vi valde att låta dem behålla sina berättelser, av följande anledningar:

Deras entusiasm inför filmerna var stor, och vi ville inte dämpa den och riskera att döda deras kreativitet.

De båda filmer som det handlade om hade ändå Kisa som utgångspunkt, även om kopplingen i ett fall var svag. Men inspirationen hade ändå kommit från deras hembygd, vilket leder till den starkaste anledningen till att de fick hållas, nämligen att de måste få ha rätten att själva få definiera kulturarvet.

I beviljandet av medel från Länsstyrelsen finns följande formulering: *Hur lockar man unga att ta del av kulturarv? Att få dem att gå ut, se och lära? Om unga kan fås intresserade av kulturarv, kan de lära känna sig själva och sin hembygd bättre och därmed erhålla kulturellt kapital, vilket är viktigt i ett demokratiskt samhälle.*

Kulturarv är en fråga om demokrati, och att ha en ingång till sitt kulturarv är viktigt i ett demokratiskt samhälle. Att ta bort den ingång till kulturarvet som dessa ungdomar har vore då att också ta ifrån dem rätten att få definiera det, vilket skulle förstöra grundtanken med vad kulturarvet handlar om. Detta är det resonemang som fördes kring den film som handlar om Kisa kyrkogård.

Den film som handlar om vampyrer och som i slutändan blev mer eller mindre helt tecknad finns det liknande tankegångar om, men även andra som handlade om den specifika eleven och de behov som hen hade av att få genomföra detta projekt på sina villkor. Idéerna kring denna film var stora, och dialogen kring den kom att handla mycket om idéer kontra verklighet. Men för att eleven slutligen skulle kunna få fram sina idéer, beslöt vi använda oss av elevens egenritade bilder. Denna film har få beröringspunkter med hembygd, men är trots allt även detta ett sätt att använda kulturarvet, och projektet har framför allt haft en stor betydelse för den specifika eleven i skolarbete så väl som identitetsskapande.

Hur projektet ska kunna leva vidare

Projektet är att betrakta som ett pilotprojekt, med en metod som museet avser att utveckla i sin pedagogiska verksamhet. Utifrån projektet ska det arbetas fram en lärarhandledning som ska kunna användas av grund- och gymnasielärare, samt lärare på Komvux och cirkelledare. Projektet ska utöver detta ligga till grund för ett program inom Skapande Skola, som museet ska erbjuda.

Metoden presenteras också på Kulturarv Östergötlands hemsida, under fliken ”Skola” för att det ska finnas möjlighet för skolor att redan nu hämta inspiration och få upp intresset för detta sätt att arbeta med kulturarvsfrågor.

Filmerna finns tillgängliga via QR-kod på Östergötlands museums hemsida(www.ostergotlandsmuseum.se/qrpages), och vi kommer även att skapa en QR-vandring i Kinda kommun, där ungdomarnas filmer ska kunna ses på den plats som de berör.

Filmskapande i full gång i Pedagogiska rummet Rutan på Östergötlands museum.

Linköping 2014-11-26

Emma Friberg
Museipedagog, projektledare
Östergötlands museum

Bilaga 1

2014-09-19

Presentation av projektet Tillgängliggöra kulturarvet- för unga, av unga.

Östergötland är rikt på kulturarv, och institutioner som Östergötlands museum lägger medel och arbetskraft och energi på att bevara och förmedla detta kulturarv. Men vad är det egentligen som är så viktigt att bevara? Varför sparar man vissa saker och inte andra, och varför ska man spara någonting alls? Och vad är egentligen ett kulturarv? För vem är det viktigt?

Ordet kulturarv kan kännas gammalmodigt, till och med tråkigt. Politiker, forskare, historielärare och museifolk pratar hit och dit om ”vårt kulturarv”, om att det är viktigt, om att det måste bevaras. Men när man börjar rota i det så tycks det vara så att ingen egentligen vet vad kulturarv är, exakt. Hur kan någonting vara så viktigt när ingen vet vad det är?

I projektet Av unga, för unga kommer vi tillsammans att utforska kulturarvet. Genom besök på museet och på platser som anses vara ett kulturarv, genom diskussioner, men framför allt genom eget skapande kommer vi närma oss begreppet och fundera kring vad det verkligen är, varför det är så viktigt och hur man arbetar med att bevara och föra fram det. Genom modern teknik får unga själva sätta ord på sitt kulturarv, och på så sätt öka sin förståelse för begreppet. De kommer att få möjlighet att själva söka källor och hitta information kring en plats i sitt närområde och sedan skapa en berättelse baserat på det som de får fram om platsen.

Metoden som kommer att användas är digital storytelling, ett digitalt bildberättande där man läser in sina egna ord till egna bilder, och på så vis skapar något både personligt men också allmängiltigt. Ett exempel på hur man kan använda sig av både historia och en personlig ingång är filmen *Lost an found – a digital story bu Susan Becker* som finns på youtube.com. Ämnet för elevernas filmer blir ”En plats där förändring skett”. Förutom att ungdomarna får möjlighet att sätta egna ord på sitt kulturarv, så tränar de också på svenska, skrivande, berättande och dramaturgi. Östergötlands museum kommer att stå för teknisk utrustning och handledning.

Projektet går att knyta till läroplanerna för samhällskunskap, historia, svenska och bild för högstadiet, då det dels går ut på att se sitt samhälle och de kopplingar som finns där och dels att eleverna får använda sig av bilder och ord för att på så vis föra fram sin berättelse.

Tanken är att elevernas filmer ska presenteras på Länsstyrelsens hemsida, på Kulturarv Östergötlands hemsida, samt även förhoppningsvis genom en filmfestival på Östergötlands museum i februari 2015.

Bilaga 2

2014-09-19

Tidplan för projektet: Tillgängliggöra kulturarvet – för unga, av unga.

September

Inventering lärare som vill medverka tillsammans med elever. Ta kontakt med skolor och presentera projektet. Inventering av platser i närheten av högstadie- gymnasieskolor, eller platser som är lätta att nå utan bil.

Oktober

v. 41-43

1 till 2 träffar i veckan á 1 timme.

Uppstart, presentation av begrepp och metod. Besök på museum (emigrantmuseet?).

Välja plats, vad är det för plats, varför är den spännande?

Skriv ett synopsis.

Rita en storyboard.

Höstlov v. 44.

November v. 45-47

Fotografering/filmning.

Teknikgenomgång. Vi startar med filmerna.

Nu gör vi filmerna!

November v. 48

En sista träff på skolan. Vi lägger sista handen vid filmerna så att vi kan lägga upp dem på Länsstyrelsen, Kulturarv Östergötland, Broar till historien och Youtube.

Jullov!

Projektet ska vara avslutat till den sista november 2014, men jag hoppas ändå kunna få möjlighet att knyta ihop det med ett sista möte med eleverna, samt kunna avsluta med en filmfestival där de som vill får möjlighet att visa sina filmer och även prata om hur de tänkt. Bifogar en preliminär tidplan på hur detta kan se ut:

Januari 2015

Återträff och samtal kring de frågor som väckts under projektets gång.

Februari 2015

Filmfestival på museet! Kanske i samband med sportlovet? De elever som vill delta får göra det.
Kanske röda mattan, cider och snacks??

Bilaga 3

2014-10-10

Tidsplan för åk 8-elever i projektet Tillgängliggöra kulturarvet, av unga, för unga.

Torsdag 9/10

Presentation av projektet för eleverna. Vem är jag? Vad kommer vi få göra?

Ipads, filmer, studiebesök i Linköping.

Torsdag 16/10

Uppstart! Vi funderar över platser, teman och dramaturgi. Enkel dramaturgiövning och börjar göra synopsis.

Torsdag 23/10

Fortsättning synopsis.

Torsdag 6/11

Platsbesök och fotografering.

Torsdag 13/11

Vi tillverkar storyboards.

Onsdag 19/11

Filmtillverkning!(vi måste fixa fika till det här!)

.

Bilaga 4

2014-10-16

Filmteamet åk 7 tidsplan

Onsdag 15/9

Presentation och uppstart. Platsinventering

Onsdag 22/9

Synopsis. Vi ska försöka få dem klara.

Onsdag 5/11

Fotografering och filmning. Platsbesök.

Onsdag 12/11

Fotografering och filmning. Platsbesök. De som är färdiga med fotograferingen ska påbörja storyboards.

Onsdag 19/11

Filmtillverkning (och fika)!